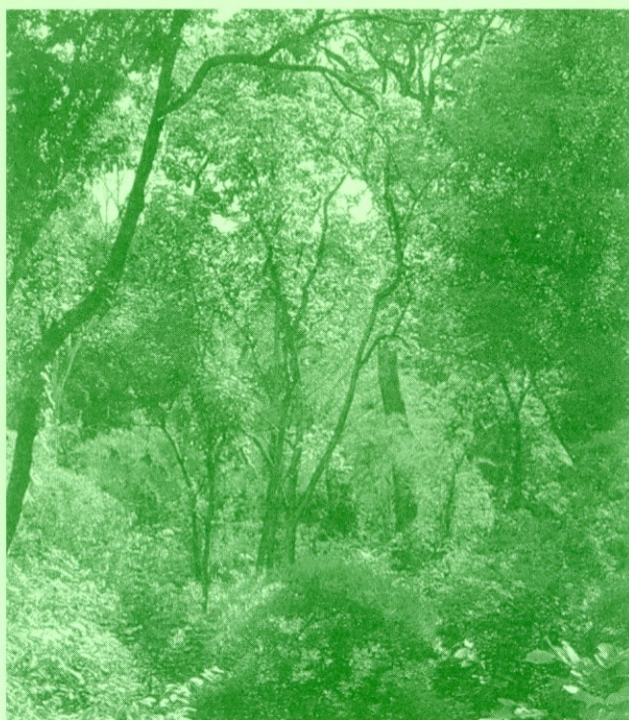

**แนวทางการฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

การพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ร่อยหรอและเสื่อมโทรมลง สร้างปัญหาความขัดแย้งในสังคมอันเกิดจากการแย่งใช้ประโยชน์ทรัพยากร และเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงติดตตามมา ในขณะเดียวกัน การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชุมชนเมือง โดยปราศจากการดูแลรักษาภาวะแวดล้อมเท่าที่ควร ได้ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขึ้น เพื่อสงวน อนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงความสมบูรณ์และเกิดสมดุลของระบบนิเวศ ให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2546 เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานต่อไป

(นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

สารบัญ

1. หลักการและเหตุผล	1
2. สถานการณ์	
2.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	3
2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม	5
2.3 ด้านการบริหารจัดการ	7
3. วิฤตการณ์และแนวโน้มของปัญหา	
3.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	8
3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม	10
4. ยุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการ	11
5. แนวทางการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟู	
5.1 บริหารจัดการ	12
5.2 วิจัยและพัฒนา	14
5.3 สงวนและอนุรักษ์	15
5.4 กำกับดูแล	16
5.5 ฟื้นฟู	18

ภาคผนวก

- พื้นที่วิกฤตหรือล่อแหลม ก
- หนังสือ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ฉ

ด่วนที่สุด ที่ นร 0504/ว (ล) 476

ลงวันที่ 13 มกราคม 2546

แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. หลักการและเหตุผล

ในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากโดยปราศจากการจัดการดูแลอย่างเหมาะสม ได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ทรัพยากรดิน ป่าไม้ ป่าชายเลน ทรัพยากรธรณี ทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่มีการฟื้นฟูอย่างจริงจัง มีการนำพื้นที่ที่ควรสงวนและอนุรักษ์เพื่อความสมดุลทางธรรมชาติ ไปใช้ประโยชน์โดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวดและไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในภาวะเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรน้ำเกิดปัญหาความขาดแคลน การใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้นส่งผลต่อคุณภาพน้ำและดิน

การขยายตัวของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นไปอย่างไร้ระเบียบและขาดทิศทางที่เหมาะสม ไม่มีการนำผังเมืองและผังภาคมาใช้ ทำให้การขยายตัวของชุมชนกระจุกกระจาย เมืองขยายตัวโดยไม่มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับอย่างเพียงพอ การขยายฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วโดยไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสม และได้บังคับใช้มาตรการควบคุมมลพิษอย่างจริงจัง ได้ทำให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบ

ต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรงมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้น การขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วโดยปราศจากการดูแลบำรุงรักษาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปกรรมหลายแหล่งเสื่อมโทรม สูญเสียคุณค่าและความงามลงตามลำดับ ทั้งหมดนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษอย่างกว้างขวาง

การฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังดำเนินการได้ไม่ขอบเขตจำกัด ไม่ทันต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแนวโน้มการเกิดมลพิษ เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการจัดทำและบริหารแผนงานให้สามารถนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐและฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังขาดการศึกษาวิจัยที่ได้มาตรฐาน ขาดมาตรการผลักดันหรือจูงใจให้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตและการบริโภค เพื่อจะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่ยั่งยืน ประหยัด คุ่มค่า และสอดคล้องกับศักยภาพ นอกจากนี้ การกำกับควบคุมยังไม่มีประสิทธิภาพ และการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ แม้ว่าองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการ แต่ยังขาดความพร้อมและประสบการณ์ อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของชุมชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทำให้เกิดข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

รัฐบาลได้ตระหนักว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมายังไม่มีเอกภาพ ขาดการบูรณาการ และไม่มี

หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง หรือมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพ ประกอบกับการปฏิรูประบบราชการ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่เกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อดูแลพัฒนาการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนาและเป็นฐาน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอย่างยั่งยืน

2. สถานการณ์

2.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรดินเป็นปัจจัยสำคัญ ของการผลิตในภาคเกษตรกรรม จากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาได้ มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลัก เป็นผลให้การ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไม่สอดคล้องกับสมรรถนะของที่ดิน ส่งผลให้เกิด ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน การนำพื้นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสม ทางการเกษตรไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น รวมทั้งปัญหาการ ถือครองที่ดิน ปัญหาดังกล่าวได้สั่งสมมาเป็นเวลานาน และยังขาดวิธีการ แก้ไขปัญหาที่เป็นระบบและลงลึกถึงตัวปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาสำคัญคือการลดลงของพื้นที่ป่าไม้อย่างต่อเนื่อง จากอดีตที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 171 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศ และในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ประมาณ 107 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 33 ของพื้นที่ประเทศ สภาพพื้นที่ต้นน้ำใน 25 ลุ่มน้ำส่วนใหญ่มีสภาพวิกฤตแทบทั้งสิ้น โดยพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีสภาพวิกฤต 10 อันดับแรก ประกอบด้วย ปิง แม่กลอง น่าน ชี มูล ทะเลสาบสงขลา ป่าสัก วัง แม็ซัง และยม ขณะเดียวกัน ระบบนิเวศป่าไม้และระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำยังถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง

ทรัพยากรน้ำ ประเทศไทยมีฝนตกเฉลี่ย 1,600 มิลลิเมตรต่อปี คิดเป็นปริมาณน้ำประมาณ 800,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จะมีเพียง 200,000 ล้านลูกบาศก์เมตรที่ไหลอยู่ในแม่น้ำลำคลองและลำห้วยที่เรียกว่า น้ำท่า ซึ่งหากคำนวณจากจำนวนประชากร 65 ล้านคน จะมีค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำประมาณ 3,070 ลูกบาศก์เมตรต่อคน ซึ่งเป็นตัวเลขต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในส่วนของน้ำบาดาลนั้น แม้ว่าจะมีปริมาณสำรองน้ำบาดาลเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากการนำน้ำขึ้นมาใช้เกินสมดุลธรรมชาติ จนเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของแผ่นดิน และการรุกรานของน้ำเค็มเข้าสู่ชั้นน้ำบาดาล นอกจากนั้นแล้วในหลายพื้นที่ทั่วประเทศได้เกิดการเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำบาดาลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ทรัพยากรธรณี การสำรวจค้นหาแหล่งแร่และวัตถุปิโตรเลียมของประเทศในอดีต มุ่งเน้นเฉพาะแหล่งทรัพยากรแร่เชิงพาณิชย์ โดยไม่มีการคิดถึงต้นทุนทรัพยากรธรณีในภาพรวมของประเทศ ทำให้สูญเสีย

ทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยขาดการคำนึงถึงสภาพธรณีวิทยาที่เหมาะสม ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนสร้างสาธารณูปโภค ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยพิบัติทางด้านธรณีวิทยา และในบริเวณที่ไม่สอดคล้องกับสมรรถนะของสภาพธรณีวิทยา ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการขาดการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรณีอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้สูญเสียทรัพยากรธรณีไปโดยไม่สามารถฟื้นฟูให้เหมือนสภาพเดิมได้

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลมาจนเกิดความขัดแย้งการใช้ประโยชน์และการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรง พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการบุกรุกและเปลี่ยนแปลงสภาพป่าชายเลน เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ โดย 720,000 ไร่ มีสภาพเสื่อมโทรม นอกจากนี้ปะการัง หญ้าทะเล ก็อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเช่นกัน ในขณะเดียวกัน การใช้ทรัพยากรประมงเกินศักยภาพของแหล่งธรรมชาติ มีผลทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก ประกอบกับสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำเสื่อมโทรม ที่เป็นผลจากการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเพาะเลี้ยงและแหล่งชุมชน จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตและการขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

มลพิษทางน้ำ จะมีความรุนแรงในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากขาดปริมาณน้ำที่มาเจือจางความสกปรก และปริมาณของเสียที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำเกินความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำที่มีความสำคัญของประเทศร้อยละ 33 อยู่ในเกณฑ์ต่ำ และ

ร้อยละ 9 อยู่ในเกณฑ์ต่ำมากหรือภาวะวิกฤต ได้แก่ แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ทะเลสาบสงขลา แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างและแม่น้ำลำตะคองตอนล่าง ส่วนที่เหลืออยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงเกณฑ์ดี สำหรับคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง พบว่า บริเวณอ่าวไทยตอนในร้อยละ 6 อยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉพาะในบริเวณปากแม่น้ำและแหล่งชุมชนริมฝั่งทะเล

มลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองยังคงเป็นปัญหามลพิษทางอากาศหลักในเขตเมือง โดยเฉพาะบริเวณริมถนนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีแหล่งกำเนิดสำคัญจากยานพาหนะ สำหรับเขตอุตสาหกรรมพบปัญหาเฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาในที่โล่งแจ้ง

ขยะมูลฝอย เป็นปัญหาสำคัญของประเทศโดยเฉพาะในเมืองหลักและเมืองท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ปี พ.ศ. 2544 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณวันละ 38,000 ตัน จากกรุงเทพมหานคร 9,000 ตัน เทศบาล 12,000 ตัน และนอกเขตเทศบาล 17,000 ตัน โดยกรุงเทพมหานครมีประสิทธิภาพในการเก็บขนได้ประมาณร้อยละ 99 ในขณะที่ชุมชนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลสามารถเก็บขนได้ร้อยละ 70 และ 20 ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดหาสถานที่กำจัดขยะซึ่งทำได้ยากเนื่องจากการต่อต้านของประชาชนในพื้นที่

มลพิษจากสารอันตราย สารอันตรายที่นำมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ยังมีปัญหาการใช้ที่ไม่ถูกต้องและปลอดภัย ตลอดจนการจัดเก็บและขนส่งที่ไม่ถูกวิธีจนก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี

บ่อยครั้งในระยะสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

มลพิษจากของเสียอันตราย ปริมาณของเสียอันตรายที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีก็เป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง โดยในปี พ.ศ. 2544 ของเสียอันตรายส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดมาจากอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 75 หรือ 1.29 ล้านตัน และร้อยละ 25 หรือ 0.39 ล้านตัน เกิดจากกิจกรรมในชุมชนซึ่งมักจะถูกทิ้งปะปนกับขยะมูลฝอย ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการตามมา

2.3 ด้านการบริหารจัดการ

ในขณะที่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงขึ้น การดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลับไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับใช้ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ ระบบและกลไกการบริหารงานที่เหมาะสม ขาดความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งความไม่พร้อมขององค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึกของประชาชน ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมยังไม่เป็นระบบ ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดเสรีทางการค้า มีการนำเข้าประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขในการกีดกันทางการค้า รวมทั้ง

การนำเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ มาใช้ประโยชน์ในการแข่งขันทางการค้าและการพัฒนาประเทศ ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับทิศทางการพัฒนา และระบบบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3. วิฤตการณ์และแนวโน้มของปัญหา

3.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2543 พบว่ามีปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและการสูญเสียดินในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมากที่สุด รวมกันถึง 168.90 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 34 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ปัญหาการขยายตัวของดินเค็มอย่างรุนแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาแผ่นดินทรุด เนื่องจากมีการสูบน้ำเกลือใต้ดินในปริมาณมากขึ้นมากทำเกลือสินเธาว์ ปัญหาดินเปรี้ยวจัดในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ก่อให้เกิดการสูญเสียที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตลอดจนปัญหาการถือครองที่ดิน ประกอบด้วยการไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน การไร้ที่ดินทำกิน และการเช่าที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ยากไร้ในชนบทเป็นส่วนใหญ่

ทรัพยากรป่าไม้ มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และพบว่าในปี 2540 มีประชากรเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าประมาณ 12 ล้านคน โดยเฉพาะบนพื้นที่สูงมีประชากรถึง 991,122 คน นอกจากนั้น ทรัพยากรป่าไม้ยังเสื่อมโทรม เนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าเพื่อ

การเกษตร ไฟป่า การลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่า รวมทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์

ทรัพยากรน้ำ มีการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ การพัฒนาแหล่งน้ำสามารถพัฒนาและควบคุมปริมาณน้ำได้เพียงร้อยละ 30 และพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานเพียงร้อยละ 22 ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ ซึ่งมีประมาณ 120 ล้านไร่ เนื่องจากแหล่งน้ำเสื่อมโทรมทั้งในแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้น เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและมูลค่าความเสียหายเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการยังเป็นแบบแยกส่วน หรือไม่เป็นระบบลุ่มน้ำ มีกฎหมายหลายฉบับที่ซ้ำซ้อนและมีช่องว่างในอำนาจหน้าที่ ในส่วนของน้ำบาดาลมีการนำน้ำบาดาลมาใช้ในปริมาณที่มาก ในกิจกรรมของชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม และในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมหลายอย่างได้ก่อให้เกิดขยะรวมทั้งของเสียต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรน้ำบาดาลในหลายพื้นที่

ทรัพยากรธรณี การใช้ทรัพยากรธรณีโดยไม่มีการเฝ้าระวัง กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ขาดการให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ทำให้ทรัพยากรธรณีซึ่งใช้หมดไป สูญเสียเสื่อมโทรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของประชาชน ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การปนเปื้อนของสารตะกั่วในน้ำจากการทำเหมือง ยากแก่การแก้ไขให้มีสภาพดังเดิมได้ และใช้ต้นทุนสูงในการฟื้นฟู รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า อีกทั้งการเกิดภัยพิบัติทางธรณีวิทยาในหลายๆ แห่งของประเทศ ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องจะต้องมีการบริหารจัดการต้นทุนทรัพยากรธรณีและการใช้

ประโยชน์อย่างชาวนฉลาดและยั่งยืนโดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การพัฒนาของประเทศในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น ด้านการประมง อุตสาหกรรมเกษตรกรรม การเลี้ยงกุ้งในพื้นที่ป่าชายเลน การพัฒนาแหล่งชุมชน และอื่น ๆ โดยมุ่งให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด มากกว่าการคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาภายหลัง ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างมาก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อห่วงโซ่อาหาร

3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดการมลพิษที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดการแบบแยกส่วน มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ โดยไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการแบบองค์รวมหรือในเชิงพื้นที่ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จ อาทิเช่น การกิจของการพัฒนาและการควบคุมอยู่ในองค์กรเดียวกัน ขาดความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้ประกอบการพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อลดต้นทุนการผลิตและบริการ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของระบบบำบัดและกำจัดของเสียต้องใช้งบประมาณมาก และมีปัญหาในการบริหารจัดการภายหลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ ทั้งการดูแลและบำรุงรักษาระบบขาดองค์กรหลักรับผิดชอบในการเผชิญอุบัติเหตุด้านมลพิษ หลักการผู้ก่อ

มลพิษเป็นผู้จ่ายยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร รวมทั้งขาดกลไกหรือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน

4. ยุทธศาสตร์การบริหารและจัดการ

4.1 พัฒนาธรรมชาติโดยประชาชนมีส่วนร่วม โดย

- 1) เปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความร่วมมือ
- 2) สร้างความสมดุลของการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 3) พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน

4.2 พัฒนาสิ่งแวดล้อมและลดปัญหามลพิษ โดย

- 1) ลดปัญหามลพิษในพื้นที่วิกฤต
- 2) ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแบบเบ็ดเสร็จ
- 3) พัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน

4.3 บริหารแบบบูรณาการเชิงรุก โดย

- 1) บริหารเชิงพื้นที่เน้นการมีส่วนร่วม
- 2) ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจทั้งในระดับ ภาพรวมและในเชิงลึกระดับพื้นที่
- 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ

4.4 ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้

4.5 เพิ่มพูนปัญญาของสังคมทุกระดับ เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคลากรและองค์กร

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟู

เพื่อให้การดูแล พัฒนา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอย่างยั่งยืน โดยประกอบด้วย 5 ภารกิจหลัก ดังนี้

5.1 บริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมียุทธศาสตร์และแผน ที่บูรณาการเชิงพื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายเป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ พื้นที่วิกฤตและล่อแหลมจะดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง ที่จะต้องให้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว (ภาคผนวก ก)

ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) ร่างแผนการใช้ที่ดินของประเทศ โดยกำหนดประเภทและมาตรการการใช้ประโยชน์

- 2) จัดทำกรอบแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับประเทศและระดับลุ่มน้ำ
- 3) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นระบบลุ่มน้ำ
- 4) จัดระบบบริหารจัดการน้ำบาดาลในเขตภูมิภาค โดยมีเครือข่ายการศึกษา ติดตาม ฝ้าระวัง สถานการณ์น้ำบาดาลทั้งปริมาณและคุณภาพ
- 5) เร่งรัดให้มีกฎหมายทรัพยากรน้ำเป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 6) ส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์อย่างจริงจัง
- 7) เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เป็นกลไกในการใช้กระบวนการทางสันติวิธี โกล่เกลี่ย แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
- 8) ส่งเสริมให้มีการคุ้มครอง “สิทธิ” และสนับสนุน “หน้าที่” ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม

- 1) จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษเป็นระบบ ในพื้นที่วิกฤตต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นลำดับแรก
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนมาตรฐานห้องปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม
- 3) สร้างภาคความร่วมมือและพัฒนาเครือข่าย การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
- 4) ส่งเสริมกลไกการตลาดเพื่อสังคมในการสร้างอุปสงค์อุปทาน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) พัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5.2 วิจัยและพัฒนา

วิจัยและพัฒนาวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้อง
- 2) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

- 3) ศึกษาและประเมินศักยภาพชั้นรายละเอียด เพื่อให้ทราบปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถนำมาใช้ โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดเขตการใช้น้ำบาดาลรายภาค

สิ่งแวดล้อม

- 1) พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการมลพิษ โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และการยอมรับของท้องถิ่น
- 2) วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อรองรับการดำเนินงานของหน่วยงานปฏิบัติ และเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาอาชีพ ที่ช่วยรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3 สงวนและอนุรักษ์

ดำเนินการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์และมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) สงวนและคุ้มครองพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยา ให้อยู่ในสภาวะสมดุลทางธรรมชาติ
- 2) ส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ และตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ศิลปกรรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการใช้ประโยชน์
อย่างเหมาะสม สงวนและอนุรักษ์ให้เป็นมรดก
ของชาติ

สิ่งแวดล้อม

- 1) กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) สร้างโอกาสการเรียนรู้ และให้ความรู้ด้วย การรณรงค์
ประชาสัมพันธ์ สิ่งแวดล้อมศึกษา กิจกรรม
การให้ความรู้ผ่านการสนทนา การ และกิจกรรม
การมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ในพื้นที่และลุ่มเป้าหมาย

5.4 กำกับดูแล

ให้มีการกำกับดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
ธรรมชาติ และกิจกรรมการพัฒนาอื่นๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
หรือการก่อให้เกิดมลพิษ ให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย โดยคำนึงถึง
การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) ป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า โดยชุมชน
มีส่วนร่วม
- 2) ควบคุม ดูแลความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ
ในแหล่งน้ำตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น
- 3) ป้องกัน แก้ไข และควบคุมการแพร่กระจายของ
น้ำเค็มรุกล้ำสู่แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน

- 4) ควบคุมและหยุดยั้งการทรุดตัวหรือยุบตัวของ
แผ่นดิน
- 5) ป้องกัน ควบคุมวิธีการทำการประมงทางทะเล
ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเล ปะการัง
และหญ้าทะเล
- 6) ควบคุม ป้องกันและติดตามการกัดเซาะชายฝั่งทะเล
และตลิ่งริมแม่น้ำ

สิ่งแวดล้อม

- 1) กำกับ ดูแล และควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และการ
ปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมาย
- 2) ติดตามและประเมินสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม
และพัฒนาดัชนีชี้วัด เพื่อสนับสนุนชุมชนในการ
เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
- 3) ป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติ
- 4) สำรวจเพื่อการควบคุมและเฝ้าระวังพื้นที่ที่เสี่ยงภัย
สารอันตรายและวัตถุมีพิษ
- 5) ติดตาม ตรวจสอบสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติ
และสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 6) พัฒนาระบบและกระบวนการในการจัดทำและ
พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

5.5 พื้นฟู

ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เสื่อมโทรม ให้กลับสู่สภาพธรรมชาติ และความสมดุลของระบบนิเวศ

ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) ฟื้นฟูสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าอนุรักษ์
- 2) เร่งรัดฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารและการป้องกันระบบนิเวศต้นน้ำ
- 3) ฟื้นฟูสัตว์ป่าในธรรมชาติและการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเชิงพาณิชย์
- 4) เร่งรัดการพัฒนาแหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค เพื่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชน
- 5) พื้นฟูหรือป้องกันต้นน้ำบาดาล (Groundwater Protection Area) ในบริเวณแอ่งเจ้าพระยาตอนใต้-ตอนเหนือ แอ่งเชียงใหม่ โดยการกำหนดเขตต้นน้ำบาดาล(Recharge Area) ประกาศเขตควบคุมป้องกันเขตต้นน้ำบาดาล การควบคุมไม่ให้มีแหล่งมลพิษในพื้นที่ต้นน้ำบาดาล
- 6) พื้นฟูแหล่งน้ำบาดาลที่เกิดการเสื่อมโทรมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การเติมน้ำลงชั้นน้ำบาดาล (Aquifer Storage Recovery - ASR) การฟื้นฟูคุณภาพน้ำบาดาลโดยเทคนิควิชาการสมัยใหม่ ใน

บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน สงขลา และ นครศรีธรรมราช

- 7) เร่งรัดฟื้นฟูสภาพเสื่อมโทรมจากการใช้ทรัพยากรธรณี และจัดหาข้อมูลและจัดการทรัพยากรธรณี ธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อม และธรณีวิทยาพิบัติภัยในพื้นที่ที่จำเป็น ต้องแก้ปัญหาเร่งด่วน
- 8) ฟื้นฟูป่าชายเลนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการปลูกป่าชายเลนและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลน
- 9) ฟื้นฟูปะการังและหญ้าทะเล โดยการสำรวจ ฝักระวัง ไม่ให้ถูกทำลาย ฟื้นฟูแหล่งที่เสื่อมโทรมโดยเทคนิค การเพาะปลูก
- 10) ฟื้นฟูสัตว์น้ำและคุณภาพน้ำทะเล โดยฟื้นฟูระบบ นิเวศทะเลสาบสงขลา จัดระเบียบการใช้ทรัพยากร และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และฟื้นฟูระบบนิเวศ ชายฝั่ง จัดสร้างแหล่งปะการังเทียม

สิ่งแวดล้อม

ดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเร่ง ดำเนินการจัดให้มีและฟื้นฟูระบบบำบัดและกำจัดของเสีย ในพื้นที่วิกฤต ด้านน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ พื้นที่ปนเปื้อนสารอันตราย และสถานที่ กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

ภาคผนวก

พื้นที่วิกฤตหรือล่อแหลม

พื้นที่ที่จำเป็นต้องเร่งรัดฟื้นฟูเพื่อให้กลับคืนสู่ธรรมชาติและ
ป้องกันภัยพิบัติ มีดังนี้

1. พื้นที่ลุ่มน้ำ

มี 10 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำปิง แม่กลอง น่าน ชี มูล ทะเลสาบ
สงขลา ป่าสัก วัง แม่น้ำ และยม

2. ป่าชายเลน

1. จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. จังหวัดสตูล
3. เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
4. อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ชายฝั่งทะเลที่มีปัญหาการกัดเซาะ

1. อำเภอลำพูน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอบ้านนา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. จังหวัดปัตตานี และนราธิวาส
3. จังหวัดตราด

4. ชายฝั่งทะเลที่มีปัญหาการจัดการที่ดินและบริหาร จัดการ

1. เกาะช้าง เกาะสมุย เกาะเสด็จ และเกาะสีชัง
2. ทะเลสาบสงขลา

5. พื้นที่เสี่ยงภัยต่อแผ่นดินถล่ม

ภาคเหนือ ได้แก่

1. อำเภอเมือง และ อำเภอหล่มสัก
จังหวัดเพชรบูรณ์
2. อำเภอวังชิ้น และ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
3. อำเภอแม่สะเรียง และ อำเภอแม่ลาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

6. พื้นที่วิกฤตจากการสูบน้ำบาดาล

1. บริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่
กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ
นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร และบางพื้นที่
ของจังหวัดนครปฐม และพระนครศรีอยุธยา
2. บริเวณ อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

7. แม่น้ำที่มีปัญหามลพิษวิกฤต

1. แม่น้ำท่าจีน ตั้งแต่อำเภอนครชัยศรี
จังหวัดนครปฐม จนถึงปากน้ำสมุทรสาคร
2. แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งแต่กรุงเทพมหานคร
จนถึงปากน้ำสมุทรปราการ
3. ลำตะคองตอนล่าง ตั้งแต่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง
ถึงจังหวัดนครราชสีมา
4. ทะเลสาบสงขลา

8. แม่น้ำที่มีคุณภาพน้ำต่ำ

1. ภาคกลาง - ลำน้ำเจ้าพระยาตอนกลาง
- ลำน้ำท่าจีนตอนบน และ ลำน้ำ
ป่าสักน้อย จังหวัดลพบุรี
2. ภาคเหนือ - ลำน้ำปิง วัง น่าน กวง และ
กว๊านพะเยา
3. ภาคใต้ - ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. ภาคตะวันออก - ลำน้ำบางปะกง จังหวัด
นครนายก และปราจีนบุรี
- ลำน้ำพังราด จังหวัดระยอง

9. พื้นที่ที่มีวิกฤตจากขยะมูลฝอย

มี 17 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ สมุทรสาคร นนทบุรี
สมุทรปราการ ปทุมธานี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์
ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี ฉะเชิงเทรา สุราษฎร์ธานี
กระบี่ สงขลา พัทลุง และแม่ฮ่องสอน

10. พื้นที่ที่มีวิกฤตจากของเสียอันตราย

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก
และชุมชนชายฝั่งทะเลตะวันออก รวม 26 จังหวัด ได้แก่

1. กรุงเทพมหานคร
2. ลุ่มน้ำเจ้าพระยา : จังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ
ปทุมธานี ออยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี
3. ลุ่มน้ำท่าจีน : จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี
ชัยนาท และสมุทรสาคร

4. ลุ่มน้ำป่าสัก : จังหวัดสระบุรี ลพบุรี นครนายก และปราจีนบุรี
5. ลุ่มน้ำแม่กลอง : จังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสงคราม
6. ลุ่มน้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก : จังหวัดชลบุรี ระยอง ตราด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว

11. พื้นที่ที่มีวิกฤตจากสารอันตราย

มี 6 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม

12. พื้นที่ที่ต้องเฝ้าระวังมลพิษทางอากาศอย่างใกล้ชิด

1. จังหวัดสมุทรปราการ
2. จังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอหน้าพระลาน
3. กรุงเทพมหานคร บริเวณริมถนน
4. บริเวณพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
5. จังหวัดระยองและชลบุรี ซึ่งเป็นแหล่งพื้นที่อุตสาหกรรม
6. เขตเมืองใหญ่ เช่น จังหวัดนครราชสีมา ราชบุรี เชียงใหม่ สมุทรสาคร นนทบุรี และปทุมธานี

13. พื้นที่วิกฤตจากการทำเหมือง

1. พื้นที่โดยรอบเหมืองแร่ตะกั่วบ่องาน
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
2. พื้นที่ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. บ้านโนนแสง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๔/๔๕๔

สำนักงานรัฐมนตรี	๑๐๖
เลขที่ ๐๒๘ ๐๗	
วันที่ ๓๓ ส.ค. ๒๕๔๖	
เวลา ๑๒.๐๐ น.	

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

กส
ก

๑๓ มกราคม ๒๕๔๖

เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อ้างอิง หนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ ๑๐๐๔/๒๔๖
ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ส่วนมา
ที่ วช ๐๐๐๒(๓)/๖๗๔๕ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๕

ตามที่ได้อธิบายให้น้ำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความละเอียดแล้วแล้ว นั้น

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา
ของคณะรัฐมนตรีด้วย ความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี
(นายสุวิทย์ คุณกิตติ) เป็นประธานกรรมการ พิจารณาในคราวประชุม ครั้งที่ ๔/๒๕๔๕ วันพุธที่
๔ ธันวาคม ๒๕๔๕ แล้ว มีประเด็นอภิปรายและมติ ดังนี้

๑. ประเด็นอภิปราย

คณะกรรมการกลั่นกรองฯ มีข้อสังเกตว่า

๑.๑ ในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยสำคัญที่จะต้องดำเนินการเป็นประการแรก คือ การกำหนดมาตรการยับยั้งและหยุดการทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง และไม่มีประสิทธิภาพ
ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยการสร้างสำนักสงฆ์ วัด หรือการตัดถนนผ่าน
การนำน้ำบาดาลมาใช้เกินสมดุลธรรมชาติจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของแผ่นดิน หรือการ
ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากยานพาหนะ หรือรถที่ปล่อยควันดำในเขตเมือง รวมทั้งการระเบิด
และย่อยหิน เป็นต้น มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการสำคัญ ในการป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน ทั้งนี้ การกำหนดมาตรการ
ทางกฎหมายต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติและดำเนินการ
กับผู้ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายอย่างเข้มงวดและจริงจังด้วย

/๑.๒ ...

๑.๒ สำหรับแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

๑.๒.๑ สมควรดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการทดลองจนประสบผลสำเร็จมาแล้ว เช่น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน เป็นต้น

๑.๒.๒ ให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานทั้งในระดับพื้นที่เฉพาะและในภาพกว้างด้วย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้ทั้งระบบและครบวงจร โดยในการกำหนดกรอบของแผนการดำเนินงาน และมาตรการต่างๆ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้จัดทำ และให้ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำรายละเอียดให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และมาตรการดังกล่าว

๑.๒.๓ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดเป็นโครงการระยะยาว ๑๐ ปี โดยเน้นความสำคัญกับการให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนและชุมชน รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว โดยหน่วยงานของราชการ โดยเฉพาะกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจะต้องเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย

๑.๒.๔ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป (Unrenewable resources) เนื่องจากไม่สามารถฟื้นฟู หรือสร้างขึ้นใหม่ทดแทนได้ และหากมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวมากยิ่งขึ้นแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมอย่างกว้างขวาง

๑.๓ ยุทธศาสตร์และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ สมควรกำหนดเป็นมาตรการระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และมาตรการเร่งด่วนด้วย โดยดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน

๑.๔ ปัจจุบันคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในเรื่องสิ่งแวดล้อม นอกจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะกรรมการหลักที่มีหน้าที่ในการเสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแล้ว ยังมีคณะกรรมการอื่น ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อีก เช่น คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมระดับนโยบาย เป็นต้น ดังนั้น ข้อเสนอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อรับผิดชอบในเรื่องเฉพาะกรณี จะมีความเข้าช้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

/และ

และสิ่งแวดล้อมที่สามารถดำเนินการได้โดยตรง ซึ่งจะทำให้เกิดความรวดเร็วและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากกว่าการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ และหากการดำเนินงานในเรื่องใดมีข้อขัดข้องหรือปัญหาอุปสรรคก็สามารถนำเรื่องเสนอให้คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีพิจารณาได้

๒. มติคณะกรรมการกลั่นกรองฯ

๒.๑ เห็นชอบแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ และให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ๑๐ ปี โดยกำหนดให้ปี ๒๕๔๖ เป็นต้นไป ถือเป็นทศวรรษแห่งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชิญชวนให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูด้วย

๒.๒ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

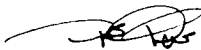
คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๖ ลงมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒ โดยให้รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการด้วย ดังนี้

๑. แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอให้เพิ่มเติมในเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรของประเทศอย่างยั่งยืนด้วย

๒. ข้อเสนอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบในเรื่องเฉพาะกรณีนั้น จะมีความซ้ำซ้อนกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง จึงไม่สมควรตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการ ตามข้อเสนอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีก

จึงเรียนยืนยันมา ได้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบัญชีแนบท้ายทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายจุลยุทธ หิรัญยาวลิต)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รักษาการแทน

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๔๐ ๕๐๐๐ ต่อ ๓๒๔ - ๕

โทรสาร ๐ ๒๒๔๐ ๕๐๖๔ <law53>

รายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แจ้งเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ให้ทราบ ดังนี้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๕. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๖. เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

